

Januari 2015

**Ontwikkelingen afgeleid uit de gegevens voor 2014
van de Centrale voor Kredieten:**

**scherpe stijging van het aantal toegekende hypothecaire
kredieten en almaar meer betalingsachterstand**

Analyse uitgevoerd voor het Observatorium Krediet en Schuldenlast door

Duvivier R. (Economist)

Observatorium Krediet en Schuldenlast
Place Albert 1er, 38
6030 Marchienne-au-Pont
België
Tel.: 071 33 12 59
Fax: 071/32.25.00

Uit onze laatste analyses van de cijfers van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren (CKP)¹ blijkt dat zowel in 2012 als in 2013 het aantal gevallen van problematische schulden en overmatige schuldenlast in België is toegenomen. Die vaststellingen waren gebaseerd op de evolutie van de betalingsachterstand bij kredieten en op de statistieken over de procedure van collectieve schuldenregeling.

De economische conjunctuur kende in 2014 ups en downs. Het bbp groeide lichtjes (+ 0,7 % volgens de prognoses van de NBB van januari 2015, tegenover + 0,3 % in 2013). De index van het consumentenvertrouwen bleef echter dan weer nagenoeg heel 2014 doorlopend dalen. Bovendien steeg het werkloosheidspercentage lichtjes van 8,4 % in 2013 naar 8,8 % in 2014 (prognoses NBB van januari 2015). Van economisch herstel was er in 2014 met andere woorden nog niet helemaal sprake.

Wij kunnen ons de vraag stellen hoe het aantal gevallen van problematische schulden en overmatige schuldenlast zich in deze context heeft ontwikkeld. Hierna analyseren wij de belangrijkste beschikbare gegevens van de CKP voor 2014. Wij vragen ons af of de negatieve ontwikkelingen van de afgelopen jaren zich in 2014 al dan niet hebben doorgezet. Naast de analyse van het aantal gevallen van problematische schulden stellen wij ook enkele statistieken voor over de evolutie van het aantal toegekende kredieten aan particulieren.

1. Evolutie van het aantal geregistreerde contracten

In de loop van 2014 werden bijna 1,45 miljoen nieuwe kredieten in de Centrale geregistreerd, hetzij 1,2 % meer dan in 2013. Dit cijfer van 1,45 miljoen nieuwe kredietcontracten benadert het gemiddelde voor de periode 2007-2010², toen wij 1,5 miljoen nieuwe contracten registreerden. Hoewel het aantal toegekende contracten in 2014 hoger lag dan in 2013, mogen we het afgelopen jaar niet als uitzonderlijk bestempelen wat het aantal toegekende nieuwe contracten betreft. Bovendien zijn er grote verschillen tussen de evolutie van het aantal hypothecaire kredieten en het aantal consumentenkredieten.

Tabel 1 – Evolutie van het aantal nieuwe toegekende overeenkomsten (totaal en per categorie van overeenkomst)									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Evolutie 2007-2014
Lening op afbetaling	500.949	539.313	525.507	511.228	552.652	480.424	511137	508863	/
(evolutie in %)	/	7,70%	-2,60%	-2,70%	8,10%	-13,10%	6,39%	-0,44%	1,58%
Verkoop op afbetaling	208.067	187.477	167.936	159.056	134.547	100.444	88194	87587	/
(evolutie in %)	/	-9,90%	-10,40%	-5,30%	-15,40%	-25,30%	-12,20%	-0,69%	-57,90%
Kredietopening	506.060	556.744	493.617	492.971	3.172.723	510.462	538038	409067	/
(evolutie in %)	/	10,00%	-11,30%	-0,10%	543,60%	-83,90%	5,40%	-23,97%	-19,17%
Hypothecaire lening	263.250	258.902	290.420	350.397	402.271	321.261	294785	443782	/
(evolutie in %)	/	-1,70%	12,20%	20,70%	14,80%	-20,10%	-8,24%	50,54%	68,58%
Totaal aantal overeenkomsten	1.478.326	1.542.436	1.477.480	1.513.652	4.262.193	1.312.591	1432154	1449299	/
(evolutie in %)	/	4,30%	-4,20%	2,40%	181,60%	-66,90%	9,11%	1,20%	-1,96%

Bron: berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

¹ www.observatoire-credit.be, Analyses en onderzoeken.

² Wij hebben onze vergelijking gemaakt voor de periode 2007-2010, aangezien in 2011 het aantal toekenningen sterk is gestegen. Die stijging had te maken met de registratie bij de Centrale van kredietopeningen van minder dan 1250 euro die binnen drie maanden moesten worden terugbetaald (ook wel 'overschrijdingskrediet op een bankrekening' genoemd). Voor december 2010 waren deze niet aan de wet op het consumentenkrediet onderworpen. Sindsdien vallen deze kredieten binnen het toepassingsgebied van de wet. In de loop van 2011 werden hierdoor heel wat reeds bestaande contracten voor een kredietopening bij de Centrale geregistreerd.

In de loop van 2014 werden 508.000 nieuwe contracten voor een lening op afbetaling in de Centrale geregistreerd, hetzij 0,44 % minder dan in 2013. Deze daling blijft met andere woorden beperkt. Het aantal nieuwe contracten voor een kredietopening daalt wel gevoelig (- 23,97 %). Deze forse daling mag echter niet worden geïnterpreteerd als een indicatie dat minder vaak een beroep op kredietopeningen wordt gedaan. Zoals toegelicht in het laatste rapport van de Centrale voor Kredieten, is deze daling vooral het gevolg van een aflopende operatie waarbij sommige kredietverstrekkers bepaalde vormen van kredietopeningen door nieuwe producten hebben vervangen. Juridisch gezien hebben deze omzettingen in de loop van 2012 en 2013 tot de registratie van nieuwe contracten in de Centrale geleid, hoewel het *de facto* om een voortzetting van al bestaande kredietopeningen gaat. De vastgestelde daling in 2014 valt samen met het einde van dit type registraties. Het gaat met andere woorden gewoonweg om een 'technisch effect'. In feite wordt 2014 met andere woorden veeleer gekenmerkt door een 'status quo' wat de toekenning van kredietopeningen betreft. Verkoop op afbetaling is een kredietvorm die steeds minder vaak wordt toegekend. Zoals blijkt uit tabel 1 lijkt deze evolutie structureel: sinds 2007 blijft het aantal geregistreerde contracten voor verkoop op afbetaling dalen van 208.000 nieuwe contracten in 2007 naar 87.000 nieuwe contracten eind 2014.

Als we de verkopen op afbetaling buiten beschouwing laten, moeten we besluiten dat de markt voor consumentenkrediet in vergelijking met 2013 is gestagneerd. Wat verklaart deze trend? De index van het consumentenvertrouwen is in vergelijking met eind 2013 in 2014 lichtjes gedaald. De economische conjunctuur evolueerde bovendien met ups en downs en hoewel de groei van het bbp in 2014 lichtjes positief was, bleef het werkloosheidspercentage stijgen. Het aantal toegekende consumentenkredieten lijkt echter de evolutie van de economische conjunctuur te volgen.

Het hypothecair krediet wordt dan weer door een forse stijging gekenmerkt. In de loop van 2014 werden 443.000 nieuwe contracten voor hypothecair krediet toegekend, hetzij 50,54 % meer dan in 2013. Uit tabel 1 bleek al dat 2011 een uitzonderlijk jaar op het gebied van hypothecair krediet was, maar dat jaar is in niets met 2014 te vergelijken. Tussen 2009 en eind 2011 konden leningen om energiebesparende investeringen te financieren (de zogenaamde 'groene leningen') op steun rekenen. Die steun zorgde voor een continue toename van het aantal toegekende contracten gedurende deze drie jaren. Het cijfer van 402.000 nieuwe contracten kan zonder meer worden verklaard door het feit dat een groot aantal gezinnen nog in extremis van deze steunmaatregelen heeft willen genieten. Het aantal toegekende contracten in 2012, maar ook in 2013, wijst veeleer op een normalisering dan op een crisis binnen de markt voor hypothecair krediet.

Het aantal nieuwe contracten voor 2014 lijkt ruim boven het gemiddelde aantal toegekende contracten voor de jaren 2007 tot 2010 te liggen: dat aantal bedroeg 290.000 contracten. Vanwaar dit record in 2014? De rente is momenteel erg laag. In 2014 bedroeg de vaste rentevoet voor nieuw toegekende contracten voor hypothecair krediet om en bij 3 %, tegenover bijna 6 % in 2003 (gegevens NBB). Deze lage rente heeft sommige gezinnen zeker aangezet om te kopen. Veel meer gezinnen grepen deze lage rente echter aan om opnieuw over bestaande kredietcontracten te onderhandelen om een interessantere rente te krijgen. Uit de gegevens die de BVK (Beroepsvereniging van het Krediet) heeft gepubliceerd, blijkt dat hoewel de herfinancieringen zich heel snel ontwikkelden, het aantal toegekende kredieten voor uiteenlopende doeleinden eveneens is gestegen. We merken ook op dat interne herfinancieringen niet in deze cijfers zijn opgenomen. Dit verklaart de verschillen in het totale aantal toegekende contracten in 2014 tussen de gegevens van de CKP en de BVK.

Tabel 2 – Hypothecaire lening : splitsing volgens bestemming(données BVK)

	Aankoop	Bouw	Verbouwing	Aankoop + verbouwing	Ander onroerend doel	Herfinancieringen (externe)	Totaal
Aantal contracten (2013)	108.908	25.263	55.223	7.231	11.207	24.678	232.510
Aantal contracten (2014)	121.195	29.163	59.748	7.682	13.743	32.964	264.495
Evolutie 2013- 2014	11,30%	15,40%	8,20%	6,20%	22,60%	33,60%	13,76%
Verdeling	45,80%	11,00%	22,60%	2,90%	5,20%	12,50%	12,50%

Bron : BVK

Tabel 3 laat toe om voor elk type krediet te vergelijken hoe het aantal toegekende kredieten in de drie gewesten is geëvolueerd. Bovendien leert deze tabel ons hoe zwaar ieder gewest in het totaal van de in 2014 toegekende kredieten weegt³. Wat de vastgestelde evoluties bij het aantal toegekende kredieten betreft, stellen we weinig verschillen tussen de gewesten vast. Wallonië is het enige gewest waar het aantal toegekende leningen op afbetaling is gedaald. In Vlaanderen vallen twee dingen op. Ten eerste is het het enige gewest waar het aantal toegekende verkopen op afbetaling is toegenomen. Ten tweede is de stijging van het aantal hypothecaire kredieten in 2014 het grootst in Vlaanderen (+ 61,75 % tegenover + 50,54 % voor het hele land). In 2015 daalt het fiscale voordeel dat in Vlaanderen wordt toegekend aan particulieren die een hypothecaire lening afsluiten om hun woning te kopen, te bouwen of te verbouwen. 2014 was de laatste kans om ten volle van dit fiscale voordeel te genieten.

Tabel 3 - Evolutie en omvang van het aantal nieuwe toegekende kredieten in elk gewest (totaal en per soort overeenkomst)

	Brussel-Hoofdstedelijk Gewest			Vlaams Gewest			Waals Gewest		
	2013	2014	Aandeel in het totaal van de in 2014 toegekende kredieten	2013	2014	Aandeel in het totaal van de in 2014 toegekende kredieten	2013	2014	Aandeel in het totaal van de in 2014 toegekende kredieten
Lening op afbetaling (evolutie in %)	41.957	42887 2,22%	8,44% /	237.751	238.731 0,41%	46,98% /	232.944	226.568 -2,74%	44,58% /
Verkoop op afbetaling (evolutie in %)	9.969	9.517 -4,53%	10,87% /	24.421	26.343 7,87%	30,08% /	53.892	51.718 -4,03%	59,05% /
Kredietopening (evolutie in %)	72.072	50.733 -29,61%	12,50% /	267.951	198.825 -25,80%	48,97% /	205.700	156.464 -23,94%	38,54% /
Hypothecaire lening (evolutie in %)	22.123	25.561 15,54%	5,75% /	193.590	313.127 61,75%	70,42% /	80.088	105.960 32,30%	23,83% /
Totaal aantal overeenkomsten (evolutie in %)	146.121	128.698 -11,92%	8,90% /	723.713	777.026 7,37%	53,72% /	572.624	540.710 -5,57%	37,38% /

Bron: berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

³ We kunnen de cijfers van de kolom 'belang in het totaal van de in 2014 toegekende kredieten' vergelijken met het aandeel van ieder gewest in de totale meerderjarige bevolking van het land, dat respectievelijk 10,12 %, 58,13 % en 31,74 % voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, het Vlaamse Gewest en het Waals Gewest bedraagt.

Uit deze tabel blijkt ook dat verkoop op afbetaling een kredietvorm is die vaker door Walen dan door de inwoners van de beide andere gewesten wordt gebruikt. In 2014 werd 59,05 % van de nieuwe contracten voor verkopen op afbetaling aan Walen toegekend, terwijl ze iets minder dan een derde van de meerderjarige Belgische bevolking vertegenwoordigen. Hoewel minder uitgesproken, zijn er ook verschillen merkbaar wanneer wij de 31,7 % meerderjarige Walen vergelijken met het percentage contracten voor leningen op afbetaling en kredietopeningen dat aan Walen werd toegekend. Wat het hypothecair krediet betreft, zijn het de Vlamingen die geneigd zijn om relatief meer kredieten op te nemen: in 2014 werden 70,42 % nieuwe hypothecaire kredietcontracten aan Vlamingen toegekend, terwijl zij 58,13 % van de totale meerderjarige bevolking vertegenwoordigen. Brusselaars liggen daar tussenin. In vergelijking met hun demografisch belang (10,12 % van de totale meerderjarige Belgische bevolking) zijn ze geneigd om minder hypothecaire kredieten en leningen op afbetaling op te nemen en kiezen ze vaker voor verkopen op afbetaling en kredietopeningen. Het is interessant om vast te stellen dat de armste delen van het land geneigd zijn om meer consumentenkredieten op te nemen, maar gemiddeld voor lagere bedragen⁴.

2. Belang en evolutie van het aantal gevallen van problematische schulden

Om een stand van zaken te geven van het belang en de evolutie van het aantal gevallen van problematische schulden en overmatige schuldenlast, stellen wij de evolutie van vier categorieën indicatoren van de Centrale voor: het aantal achterstallige kredietnemers in het negatieve luik van de CKP, het percentage achterstallige kredietnemers, de gemiddelde uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer en het aantal nieuwe procedures voor collectieve schuldenregeling.

2.1. Evolutie van het aantal achterstallige kredietnemers

Uit tabel 4 blijkt dat het totale aantal personen dat in het negatieve luik van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren is geregistreerd, sinds 2007 voortdurend is gestegen. Eind 2014 waren 350.000 personen voor minstens één wanbetaling in de CKP geregistreerd. Dit cijfer is sinds 2013 met 2,70 % en sinds 2007 met 25,48 % gestegen. Natuurlijk zijn de meeste kredietnemers die in de CKP zijn geregistreerd, voor slechts één achterstallig krediet geregistreerd. Eind 2014 had slechts 47,1 % van de personen die in het negatieve luik van de CKP waren geregistreerd, te maken met meer dan één wanbetaling. Daarom kunnen wij er moeilijk van uitgaan dat alle personen die in het negatieve luik van de Centrale zijn geregistreerd, daadwerkelijk overmatige schuldenlast hebben. Hoewel ze het aantal personen met overmatige schuldenlast niet precies vermelden, zijn de statistieken over wanbetalingen in het kader van kredieten toch goede indicatoren voor het fenomeen.

Tabel 4 - Evolutie van het aantal kredietnemers met een betalingsachterstand dat geregistreerd is in de CKP

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Evolutie 2007-2014
Alle soorten overeenkomsten (evolutie in %)	279.429	285.595 2,21%	300.296 5,15%	308.803 2,83%	319.092 3,33%	330.129 3,46%	341.416 3,42%	350.635 2,70%	25,48%
Lening op afbetaling (evolutie in %)	150.826	156.420 3,71%	167.336 6,98%	173.165 3,48%	175.935 1,60%	176.676 0,42%	178.164 0,84%	177.342 -0,46%	17,58%
Verkoop op afbetaling (evolutie in %)	40.868	40.093 -1,90%	40.725 1,58%	41.526 1,97%	41.753 0,55%	40.701 -2,52%	39.378 -3,25%	37.870 -3,83%	-7,34%
Kredietopening (evolutie in %)	138.974	142.117 2,26%	150.279 5,74%	157.473 4,79%	166.624 5,81%	183.738 10,27%	197.615 7,55%	211.715 7,14%	52,34%
Hypothecaire lening (evolutie in %)	36.253	36.521 0,74%	38.178 4,54%	38.882 1,84%	40.109 3,16%	41.583 3,67%	43.574 4,79%	45.294 3,95%	24,94%

Bron: berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

⁴ Voor meer toelichtingen over deze trends verwijzen wij naar: Romain Duvivier, 2012, 'Crédit et endettement problématique : quelles disparités régionales ?', Les Echos du Crédit et de l'Endettement, nr. 35, 02/10/2012. Ook op de website van het Observatorium zijn meer gedetailleerde analyses beschikbaar (rubriek 'Analyses en onderzoeken').

Het blijkt ook interessant om de evolutie van het aantal wanbetalers voor elk type contract te onderzoeken. Bij verkopen op afbetaling is het aantal achterstallige kredietnemers in 2014 met 3,83 % gedaald. Deze evolutie heeft ermee te maken dat jaar na jaar almaar minder van dit type kredieten wordt toegekend (zie tabel 1 hiervoor). Het is dan ook niet verwonderlijk dat er minder wanbetalers voor verkopen op afbetaling worden geregistreerd. Voor leningen op afbetaling werd 2014 gekenmerkt door een lichte daling van het aantal wanbetalers.

Zowel bij kredietopeningen als bij hypothecaire kredieten is het aantal achterstallige kredietnemers in 2014 toegenomen. De omvang van de stijging is vergelijkbaar met die van de afgelopen jaren. De toename is bijzonder sterk bij kredietopeningen. Tussen 31 december 2013 en 31 december 2014 is het aantal wanbetalers bij kredietopeningen gestegen van 197.000 naar 211.000, hetzij een toename van 7,14 %. Sinds 2007 is het aantal wanbetalers bij kredietopeningen met 52,34 % toegenomen. In diezelfde periode is de kredietopening het type krediet dat ook het sterkst is gestegen (zie de laatste kolom van tabel 4).

Een dergelijke sterke stijging bij de kredietopeningen roept vragen op. Hoe kan die worden verklaard? Uit de onderstaande tabel blijkt dat de stijging van het totale aantal nieuwe achterstallige kredieten vooral toe te schrijven is aan een toename van nieuwe achterstallige kredietopeningen. Tussen 2007 en 2014 is het aantal jaarlijks geregistreerde nieuwe achterstallige kredietopeningen meer dan verdubbeld (+ 120,02 %), terwijl de evoluties voor de andere contracttypes veel gematigder zijn (zie laatste regel van de onderstaande tabel).

Tabel 5 – Aantal nieuwe achterstallige kredieten						
	Lening op afbetaling	Verkoop op afbetaling	Kredietopening	Hypothecaire lening	TOTAL	Aandeel van de nieuwe achterstallige kredietopeningen in het totaal aantal nieuwe contracten met een betalingsachterstand
2014	33.929	9.788	97.809	13.576	113.399	86,25%
2013	36.006	11.846	93.937	13.907	155.696	60,33%
2012	34.069	12.650	92.912	13.254	152.885	60,80%
2011	35.899	12.970	55.958	13.307	118.134	47,40%
2010	38.756	14.148	51.290	14.007	118.201	43,40%
2009	42.191	13.893	48.781	14.459	119.324	40,90%
2008	38.084	14.216	45.156	12.824	110.280	40,90%
2007	36.051	14.534	44.455	12.256	107.296	41,40%
Evolutie 2007 à 2014	-5,89%	-32,65%	<u>120,02%</u>	10,77%	5,69%	/

Bron: berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

Welke bijzondere gebeurtenis kan een dergelijke forse toename van het aantal nieuwe achterstallige kredietopeningen op langere termijn verklaren? Nu 'kleine kredietopeningen' in de Centrale worden geregistreerd⁵, is het aantal kredietopeningen en kredietnemers die eventueel voor een wanbetaling kunnen worden geregistreerd, aanmerkelijk toegenomen. Tussen 2007 en 2010 waren nieuwe

⁵ Tot en met 2010 waren kredietopeningen van minder dan 1250 euro die binnen drie maanden moesten worden terugbetaald (ook wel 'overschrijdingskrediet op een bankrekening' genoemd) niet aan de wet op het consumentenkrediet onderworpen. Sinds december 2010 vallen deze kredieten binnen het toepassingsgebied van de wet en moeten ze bij de Centrale worden geregistreerd. In de loop van 2011 werden heel wat reeds bestaande contracten voor kredietopeningen bij de Centrale geregistreerd. In 2011 werden zowat 3,2 miljoen nieuwe kredietopeningen geregistreerd, tegenover 492.000 nieuwe contracten het jaar daarvoor.

achterstallige kredietopeningen overigens goed voor gemiddeld 41,7 % van de nieuwe achterstallige kredieten. In 2011 vertegenwoordigden ze 47,4 % van deze nieuwe achterstallige contracten en meer dan 60 % in 2012 en 2013. In 2014 behalen we zelfs 86,25 %. De ontwikkelingen die kredietopeningen doormaken, kunnen zeker worden verklaard door de registratie van achterstallige 'kleine kredietopeningen' in het negatieve luik van de Centrale. In het verleden werden deze contracten nergens geregistreerd, noch in het positieve luik, noch in het negatieve luik.

In 2012 nam het aantal nieuwe achterstallige kredietopeningen met 66 % toe, terwijl het aantal achterstallige kredietnemers voor dit type krediet slechts met 10,3 % steeg. Dit verschil in percentages doet ons vermoeden dat een groot aantal van deze 'kleine kredietopeningen' die onlangs in het negatieve luik werden geregistreerd, werden opgenomen door personen die al als wanbetaler voor andere kredietopeningen waren geregistreerd. Wij kunnen hieruit ook afleiden dat voor een groot aantal van deze kredietnemers en voor wat deze 'kleine kredietopeningen' betreft, de voorwaarden voor wanbetaling al voor 2012 aanwezig waren.

Tabel 6 toont de evolutie van het aantal achterstallige kredietnemers voor alle gewesten in het land. Terwijl in 2014 het aantal wanbetalers in Wallonië en Vlaanderen in ongeveer dezelfde mate steeg, was de evolutie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aanzienlijk sterker. Tussen 2007 en 2014 was de evolutie van het aantal wanbetalers iets groter in Vlaanderen dan in Wallonië, maar zoals wij in het volgende punt zullen aantonen, komen gevallen van problematische schulden in het Waalse Gewest nog steeds veel vaker voor.

Tabel 6 - Gewestelijke evoluties van het aantal in de CKP geregistreerde kredietnemers met een betalingsachterstand									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Evolutie 2007 - 2014
Brussel-Hoofdstedelijk Gewest	33.646	34.917	37.918	40.070	42.071	43.969	46.231	47.692	41,75%
		3,78%	8,59%	5,68%	4,99%	4,51%	5,14%	3,16%	
Vlaams Gewest	107.421	110.258	116.284	119.619	124.066	127.732	130.848	132.962	23,78%
		2,64%	5,47%	2,87%	3,72%	2,95%	2,44%	1,62%	
Waals Gewest	128.412	129.895	135.175	137.713	140.733	144.627	147.998	150.873	17,49%
		1,15%	4,06%	1,88%	2,19%	2,77%	2,33%	1,94%	

Bron: berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

Wij verwijzen de lezer naar de eerste drie tabellen als bijlage (tabellen A1, A2 en A3) om de evolutie van het aantal wanbetalers voor ieder gewest en voor elk type contract te vergelijken.

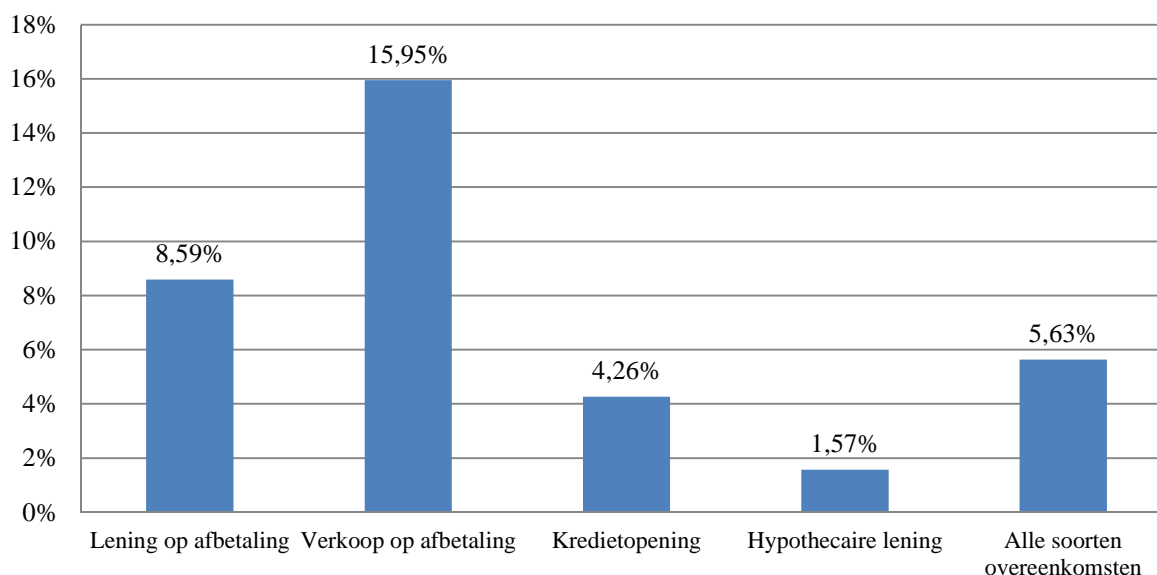
2.2. Het percentage achterstallige kredietnemers

U bekomt het percentage achterstallige kredietnemers door het aantal kredietnemers dat in het negatieve luik van de Centrale is geregistreerd, te delen door het totale aantal kredietnemers dat in het positieve luik is geregistreerd. Deze alternatieve indicator laat toe om rekening te houden met het feit dat wij in de loop van de voorbije jaren een toename van het aantal kredietnemers hebben gekend. Tot op zekere hoogte lijkt het normaal dat het aantal wanbetalers toeneemt wanneer aan een groter aantal personen een krediet wordt toegekend. Het percentage achterstallige kredietnemers laat echter ook toe om in relatieve termen te redeneren. Op die manier kunnen wij de specifieke situatie voor de verschillende krediettypes en voor de verschillende delen van het land gemakkelijker vergelijken. Als wij rekening houden met het totale aantal toegekende kredieten, is het normaal dat het aantal wanbetalingen bij leningen op afbetaling hoger ligt dan bij verkopen op afbetaling, maar hoe zit het met het percentage achterstallige kredietnemers voor deze beide kredietcategorieën? Evenzo, als we

rekening houden met het belang van zijn bevolking, zou het normaal zijn dat Vlaanderen meer wanbetalers telt dan Wallonië, maar wat met de vergelijking van het percentage achterstallige kredietnemers in elk van deze gewesten?

Eind december 2014 was 5,63 % van het totale aantal Belgische kredietnemers voor minstens één niet-geregulariseerd achterstallig contract in de CKP geregistreerd. De onderstaande grafiek 1 laat toe om de percentages achterstallige kredietnemers specifiek voor elk krediettype te vergelijken. Uit die vergelijking komen vrij duidelijke verschillen naar voren wanneer wij consumentenkrediet en hypothecair krediet vergelijken. Bij hypothecair krediet ligt het percentage achterstallige kredietnemers beduidend lager dan bij producten op afbetaling: 1,57 % voor hypothecair krediet tegenover respectievelijk 8,72 % en 15,95 % voor leningen en verkopen op afbetaling.

Grafiek 1 - Percentage kredietnemers met een betalingsachterstand (eind 2014)

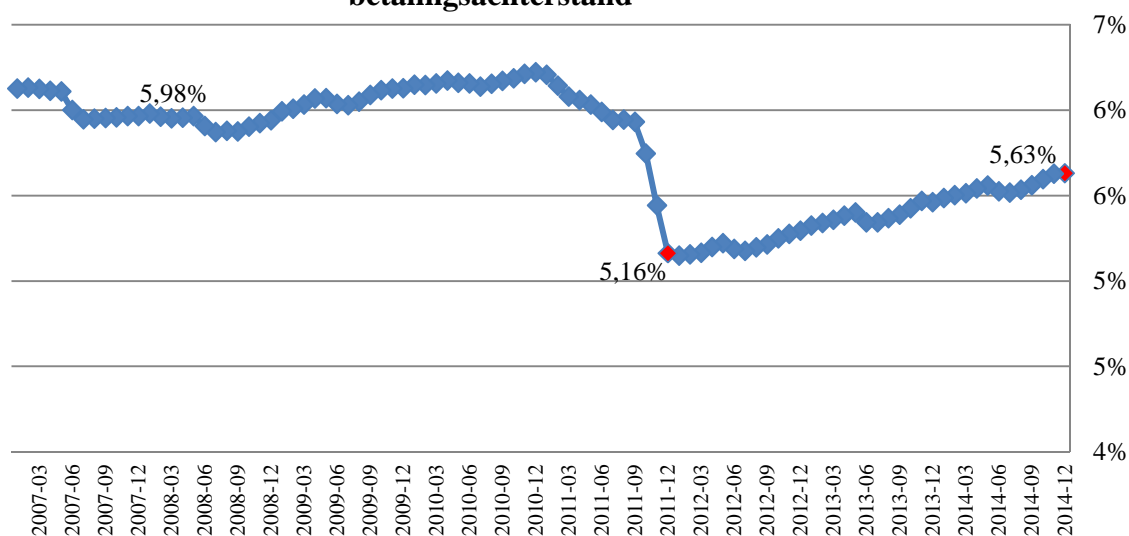

Bron: Grafiek en berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

Grafiek 2 hierna wijst in eerste instantie op een schuchtere daling van het percentage achterstallige kredietnemers tot en met het derde kwartaal van 2008. Daarna zien wij een omgekeerde trend. Deze laatste evolutie kan wijzen op een toename van het aantal gevallen van problematische schulden op het gebied van krediet als gevolg van de crisis. De overige statistieken die werden gebruikt om een beeld te schetsen van de evolutie van de overmatige schulden op het gebied van krediet, evolueren vanaf het einde van 2008 ook in de verkeerde richting. Een gelijkaardige conclusie bleek al uit de eerder voorgestelde evolutie van het aantal wanbetalers (zie tabel 4).

De vastgestelde forse daling tussen eind 2010 en eind 2011 kan worden verklaard door de stijging van het aantal kredietnemers die in de Centrale werden geregistreerd als gevolg van de verplichting om 'kleine kredietopeningen' te registreren. In de loop van 2014 steeg het percentage achterstallige kredietnemers van 5,46 % naar 5,63 %.

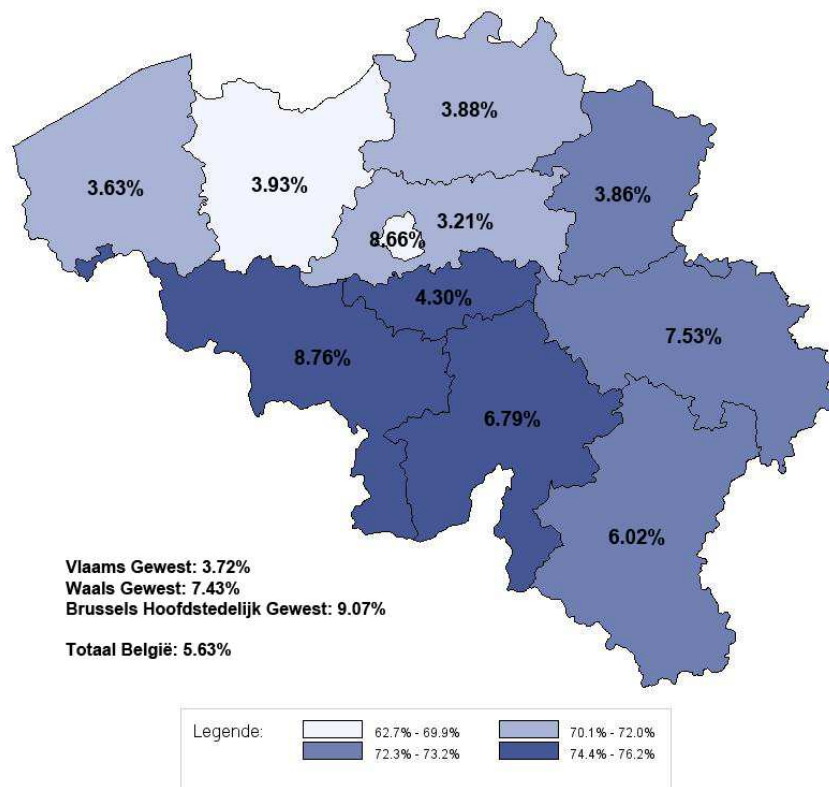
Grafiek 2 - Percentage van de kredietnemers met een betalingsachterstand

Bron: Grafiek en berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

Hoe groot zijn de inter- en intragewestelijke verschillen op het gebied van problematische schulden? Uit kaart 1 hierna blijkt dat het percentage geregistreerde kredietnemers voor minstens één wanbetaling beduidend lager ligt in Vlaanderen (3,72 %) dan in Wallonië (7,43 %) en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (9,07 %)⁶. Er zijn ook grote verschillen tussen de Belgische provincies merkbaar. Inwoners van Henegouwen hebben zonder meer het meeste met wanbetalingen op het gebied van krediet te maken.

Kaart 1: Percentage kredietnemers met een betalingsachterstand eind 2014

Bron: Kaart en berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

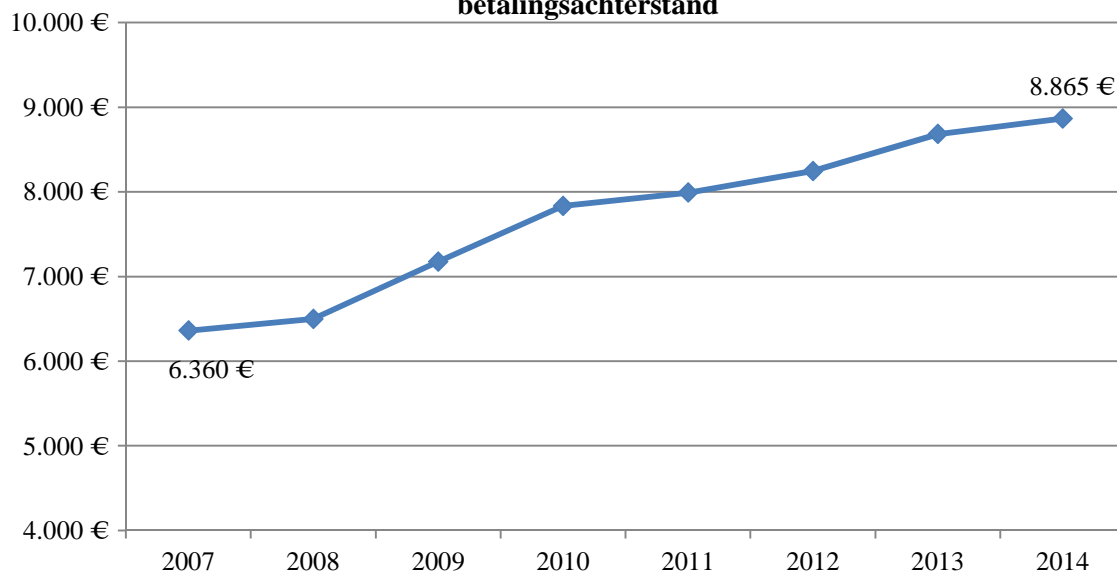
⁶ Gegevens van de CKP van eind december 2011.

Grafiek A5 als bijlage toont de evolutie van het percentage achterstallige kredietnemers in de verschillende gewesten van het land. De stijgende evolutie die wij sinds 2012 vaststellen, is beduidend groter voor het Brussels Hoofdstedelijk gewest. In Vlaanderen echter is het percentage kredietnemers dat in het negatieve luik van de Centrale is geregistreerd, sinds het begin van 2012 nauwelijks gestegen.

2.3. Almaar meer wanbetalingen, maar ook almaar meer moeite om ermee om te gaan!

De gemiddelde uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer kan worden berekend door het totale bedrag van de onmiddellijk opeisbare sommen (zoals meegedeeld door de kredietverstrekkers) te delen door het aantal kredietnemers met minstens één wanbetaling. Eind 2014 meldde de CKP een totale uitstaande schuld van iets meer dan 3,1 miljard voor 350.000 achterstallige kredietnemers. De gemiddelde uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer bedraagt dus 8.865 euro. De uitstaande schuld is de voorbije jaren fors gestegen en heeft een zeer hoog niveau bereikt in vergelijking met wat het voor de crisis was. Tussen 2007 en 2014 is de gemiddelde uitstaande schuld opgelopen van 6.360 euro tot 8.865 euro, hetzij een stijging van 39,39 %. Deze zeer snelle evolutie van de uitstaande schuld doet vermoeden dat wanbetalingen het gevolg zijn van situaties die over het geheel genomen almaar moeilijker beheersbaar zijn door de kredietnemers.

Grafiek 3 - Gemiddeld bedrag per kredietnemer met een betalingsachterstand

Bron: Grafiek en berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

Opmerkelijk is dat heel wat achterstallige kredietnemers nog meer uitstaande schulden hebben. Uit de gegevens van de CKP van eind 2014 blijkt dat van de kredietnemers met één enkel al achterstallig geregistreerd contract, 43,3 % geregistreerd staat voor andere kredietcontracten waarvoor geen achterstal geldt. De kredietnemer moet de vervaldagen van deze andere schulden in acht nemen wanneer hij niet als wanbetaler voor die andere kredieten wil aanzien worden. Onder gemiddelde uitstaande schuld verstaan wij dus het gemiddelde van de onmiddellijk opeisbare schuld, die vaak slechts een deel is van de totale schuldenlast van achterstallige kredietnemers.

De omvang van de uitstaande schuld en de evolutie die ze de voorbije jaren heeft doorgemaakt, verschilt naargelang het type kredietcontract dat in aanmerking wordt genomen. Eind 2014 bedroeg de onmiddellijk opeisbare schuld 28.823 euro voor wanbetalers bij een hypothecair krediet. Uit tabel 7 blijkt dat sinds eind 2007 de gemiddelde uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer voor een hypothecair krediet met 94,09 % is toegenomen. Wat consumentenkredieten betreft, heeft deze evolutie zich duidelijk minder snel doorgezet. Deze cijfers doen vermoeden dat de omvang van de

financiële problemen relatief sneller is toegenomen bij achterstallige kredietnemers voor een hypothecair krediet. Hoewel het relatief gezien tot minder achterstal aanleiding geeft, is de omvang van de wanbetaling bij hypothecaire kredieten beduidend groter dan bij andere kredietvormen. Dit moet ook in verband worden gebracht met de grotere ontleende bedragen.

Tabel 7 – Gemiddeld achterstallig bedrag per kredietnemer met een betalingsachterstand per soort overeenkomst									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Evolutie 2007-2014
Alle soorten overeenkomsten (evolutie in %)	6.360 €	6.498 €	7.176 €	7.834 €	7.989 €	8.245 €	8.682 €	8.865 €	
		2,17%	10,43%	9,17%	1,98%	3,20%	5,31%	2,11%	39,39%
Lening op afbetaling (evolutie in %)	5.843 €	5.988 €	6.399 €	6.665 €	6.791 €	6.963 €	7.048 €	7.118 €	
		2,48%	6,87%	4,16%	1,88%	2,54%	1,21%	0,99%	21,81%
Verkoop op afbetaling (evolutie in %)	1.447 €	1.429 €	1.455 €	1.501 €	1.515 €	1.493 €	1.455 €	1.406 €	
		-1,21%	1,82%	3,10%	0,93%	-1,45%	-2,52%	-3,37%	-2,83%
Kredietopening (evolutie in %)	2.134 €	2.169 €	2.267 €	2.390 €	2.486 €	2.500 €	2.399 €	2.302 €	
		1,68%	4,51%	5,42%	4,02%	0,54%	-4,03%	-4,04%	7,89%
Hypothecaire lening	14.850 €	15.116 €	17.889 €	21.232 €	21.858 €	23.362 €	27.014 €	28.823 €	
		1,79%	18,34%	18,69%	2,95%	6,88%	15,63%	6,70%	94,09%

Bron: berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

Wij hebben al aangetoond dat in bepaalde delen van het land relatief gezien meer achterstallige kredietnemers voorkomen. Hoe hoog is het gemiddelde uitstaande bedrag per achterstallige kredietnemer? Uit de onderstaande tabel blijkt dat hoewel er in Vlaanderen minder sprake is van wanbetalingen, de achterstand veel groter is dan in de rest van het land. Eind 2014 bedroeg de gemiddelde uitstaande schuld in Vlaanderen 10.202 euro, tegenover 8.317 euro in het Waals Gewest en 8.896 euro in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Tabel 8 – Gemiddeld achterstallig bedrag per kredietnemer met een betalingsachterstand (regionale evoluties)									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Evolutie 2007-2014
België	6.360 €	6.498 €	7.176 €	7.834 €	7.989 €	8.245 €	8.682 €	8.865 €	
		2,17%	10,43%	9,17%	1,98%	3,20%	5,31%	2,11%	39,39%
Brussel-Hoofdstedelijk Gewest	5.866 €	6.365 €	7.376 €	8.074 €	8.197 €	8.105 €	8.729 €	8.896 €	
		8,51%	15,88%	9,46%	1,52%	-1,11%	7,69%	1,91%	51,66%
Vlaams Gewest	7.143 €	7.442 €	8.304 €	9.017 €	9.204 €	9.592 €	10.000 €	10.202 €	
		4,19%	11,58%	8,59%	2,07%	4,21%	4,26%	2,02%	42,83%
Waals Gewest	5.961 €	5.897 €	6.387 €	6.999 €	7.194 €	7.495 €	8.007 €	8.317 €	
		-1,08%	8,32%	9,57%	2,79%	4,18%	6,83%	3,87%	39,52%

Bron: berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

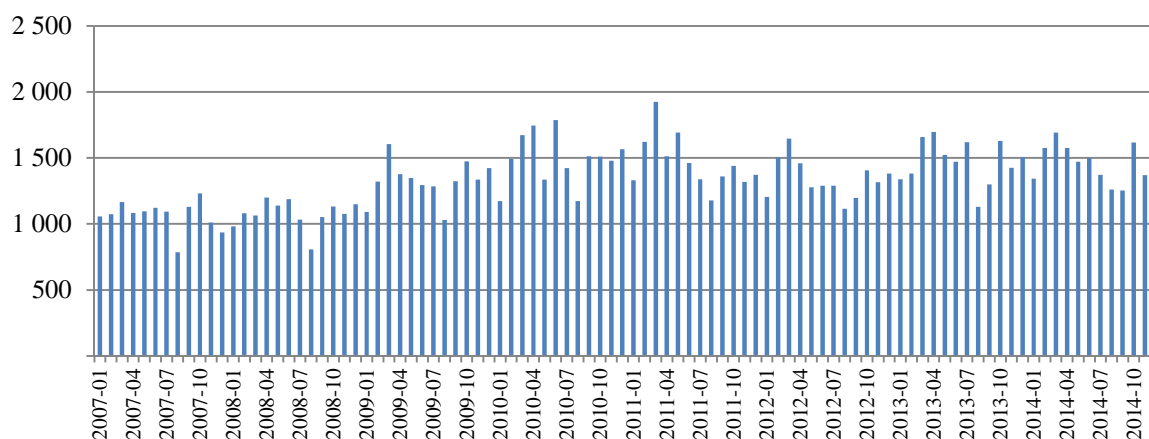
2.4. Gegevens over collectieve schuldenregeling

Particulieren met overmatige schuldenlast kunnen een collectieve schuldenregeling aanvragen. Wanneer aan de wettelijke voorwaarden is voldaan, oordeelt de rechter van de arbeidsrechtbank dat de aanvraag toelaatbaar is en wordt die in de CKP geregistreerd. Zodra de procedure voor collectieve schuldenregeling wordt opgestart, worden twee doelstellingen nagestreefd: de persoon met overmatige schuldenlast de gelegenheid bieden om zijn schulden in de mate van het mogelijke te betalen en toch een menswaardig leven te leiden. Omdat bepaalde gegevens in verband met de procedure voor collectieve schuldenregeling in de CKP worden bijgehouden, vinden wij hierin een bijkomende indicator die toelaat om de overmatige schuldenlast te beoordelen. Eind 2014 zaten 97.065 Belgen in een procedure voor collectieve schuldenregeling, hetzij iets meer dan 1 % van de meerderjarige Belgische bevolking.

De evolutie van het aantal nieuwe berichten van toelaatbaarheid (zie grafiek 4 hierna) geeft een indicatie van het aantal nieuwe gevallen van overmatige schuldenlast. Deze variabele wordt waarschijnlijk door de economische conjunctuur beïnvloed. Een stijging van het aantal toegelaten procedures wijst op een groter aantal aanvragen. Omgekeerd kan een grotere terugval op deze procedure gezien worden als het teken dat gezinnen het financieel moeilijker hebben.

Uit grafiek 4 en tabel 9 hierna blijkt dat in 2009 en meer nog in 2010 en 2011 het maandelijkse gemiddelde van nieuwe berichten van collectieve schuldenregeling die in de Centrale werden geregistreerd, is toegenomen. In de loop van 2012 werden elke maand gemiddeld 1.341 nieuwe procedures toelaatbaar verklaard door de rechters van de arbeidshoven en -rechtbanken, hetzij 8,3 % minder dan in 2011. Deze dalende evolutie wijkt voldoende af van wat wij sinds de crisis hebben vastgesteld, om te besluiten dat de situatie wat betreft de overmatige schuldenlast mogelijk verbeterd. Jammer genoeg hebben wij de voorbije twee jaar een gemiddelde van meer dan 1.450 nieuwe procedures vastgesteld, hetzij evenveel als in 2010 en 2011.

Grafiek 4 - Aantal nieuwe procedures voor collective schuldenregeling

Bron: Grafi

Tabel 9 - Maandelijks gemiddelde van het aantal nieuwe procedures

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.065	1.075	1.326	1.489	1.463	1.341	1.473	1.463

Bron: berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

3. Conclusies en nuancering

Wij hebben eerst en vooral aangetoond dat de toekenning van consumentenkredieten in de loop van 2014 geen evolutie van betekenis heeft doorgemaakt. Met uitzondering van de verkopen op afbetaling die structureel almaar minder vaak worden toegekend, vertoont het consumentenkrediet in 2014 de neiging om te stagneren. De toekenning van leningen op afbetaling is slechts lichtjes gedaald, terwijl de vastgestelde negatieve evolutie voor kredietopeningen aan een 'technisch effect' is te wijten. De relatieve status quo die wij vaststellen, moet in verband worden gebracht met de wisselende conjuncturele evoluties: het bbp is gestegen, terwijl de index van het consumentenvertrouwen is gedaald en de werkloosheidscijfers nog steeds positief evolueren. De markt van het hypothecaire krediet heeft dan weer een forse stijging gekend die grotendeels te wijten is aan de lage rentevoeten en de daaruit voortvloeiende herfinancieringen.

Bovendien lijkt er een echte wanverhouding te bestaan tussen het lichte economische herstel dat zich in de loop van 2014 leek af te tekenen (met een lichtjes positief groeipercentage voor het bbp) en de statistieken van de CKP die wijzen op een verdere toename van de overmatige schuldenlast. Zowel de analyse van de wanbetalingen bij kredieten (aantal achterstallige kredietnemers, aantal niet-geregulariseerde contracten, gemiddelde uitstaande schuld enz.) als die van de evolutie van het aantal nieuwe procedures voor collectieve schuldenregeling doen ons besluiten dat het aantal gevallen van problematische schulden en overmatige schuldenlast in de loop van 2014 verder is gestegen. Het lijkt er dus op dat er nog geen sprake is van 'sociaal herstel'. We merken overigens op dat de werkloosheidsgraad in 2014 nog is toegenomen. Bovendien kunnen de gevallen van problematische schulden en de nieuwe procedures voor collectieve schuldenregeling die we het voorbije jaar hebben vastgesteld, zonder meer in verband worden gebracht met de financiële moeilijkheden die zich voor 2014 hebben gemanifesteerd.

De zwakke economische conjunctuur die wij sinds 2008 kennen, verklaart zonder enige twijfel de financiële moeilijkheden waarmee de gezinnen worden geconfronteerd en de toename van het fenomeen van de overmatige schuldenlast. De economische vooruitzichten voor 2015 zijn jammer genoeg gematigd. Het economisch herstel zou zich doorzetten en het bbp zou met 1,0 % toenemen (prognose NBB). Er zouden echter te weinig banen bijkomen om tot een daling van de werkloosheid te komen. Het werkloosheidspercentage zou eind 2015 8,8 % belopen (prognose NBB). Omdat voor 2015 niet echt een herstel wordt verwacht, is het weinig waarschijnlijk dat we in de loop van de volgende maanden een echte daling van de problematische schulden en de overmatige schuldenlast zullen zien.

Bijlagen

Tabel A1 - Evolutie van het aantal in de CKP geregistreerde kredietnemers met een betalingsachterstand - Waals Gewest

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Evolutie 2007 - 2014
Alle soorten overeenkomsten (evolutie in %)	128.412	129.895	135.175	137.713	140.733	144.627	147.998	150.873	17,49%
		2,20%	5,10%	2,80%	3,30%	3,50%	2,33%	1,94%	
Lening op afbetaling (evolutie in %)	65.426	67.179	70.991	73.312	74.306	74.772	75.299	75.025	14,67%
		3,70%	7,00%	3,50%	1,60%	0,40%	0,70%	-0,36%	
Verkoop op afbetaling (evolutie in %)	22.874	22.604	22.841	23.087	23.411	22.928	22.316	21.687	-5,19%
		-1,90%	1,60%	2,00%	0,50%	-2,50%	-2,67%	-2,82%	
Kredietopening (evolutie in %)	67.186	67.632	70.584	72.539	74.970	80.921	85.211	90.094	34,10%
		2,30%	5,70%	4,80%	5,80%	10,30%	5,30%	5,73%	
Hypothecaire lening	17.350	17.288	18.001	18.105	18.948	19.617	20.475	21.432	23,53%
		0,70%	4,50%	1,80%	3,20%	3,70%	4,37%	4,67%	

Bron: berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

Tabel A2 - Evolutie van het aantal in de CKP geregistreerde kredietnemers met een betalingsachterstand - Vlaams Gewest

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Evolutie 2007 - 2014
Alle soorten overeenkomsten (evolutie in %)	107.421	110.258	116.284	119.619	124.066	127.732	130.848	132.962	23,78%
		2,20%	5,10%	2,80%	3,30%	3,50%	2,44%	1,62%	
Lening op afbetaling (evolutie in %)	62.671	65.108	69.985	72.231	73.563	73.835	74.241	73.447	17,19%
		3,70%	7,00%	3,50%	1,60%	0,40%	0,55%	-1,07%	
Verkoop op afbetaling (evolutie in %)	11.164	10.785	10.936	11.391	11.374	10.985	10.504	9.867	-11,61%
		-1,90%	1,60%	2,00%	0,50%	-2,50%	-4,38%	-6,06%	
Kredietopening (evolutie in %)	48.746	50.184	53.428	56.528	60.549	66.887	71.457	76.011	55,93%
		2,30%	5,70%	4,80%	5,80%	10,30%	6,83%	6,37%	
Hypothecaire lening	15.584	15.864	16.492	16.722	16.965	17.670	18.359	18.768	20,43%
		0,70%	4,50%	1,80%	3,20%	3,70%	3,90%	2,23%	

Bron: berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

Tabel A3 - Evolutie van het aantal in de CKP geregistreerde kredietnemers met een betalingsachterstand - Brussels Hoofdstedelijk Gewest

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Evolutie 2007 - 2014
Alle soorten overeenkomsten (evolutie in %)	107.421	110.258	116.284	119.619	124.066	127.732	130.848	132.962	23,78%
		2,20%	5,10%	2,80%	3,30%	3,50%	2,44%	1,62%	
Lening op afbetaling (evolutie in %)	62.671	65.108	69.985	72.231	73.563	73.835	74.241	73.447	17,19%
		3,70%	7,00%	3,50%	1,60%	0,40%	0,55%	-1,07%	
Verkoop op afbetaling (evolutie in %)	11.164	10.785	10.936	11.391	11.374	10.985	10.504	9.867	-11,61%
		-1,90%	1,60%	2,00%	0,50%	-2,50%	-4,38%	-6,06%	
Kredietopening (evolutie in %)	48.746	50.184	53.428	56.528	60.549	66.887	71.457	76.011	55,93%
		2,30%	5,70%	4,80%	5,80%	10,30%	6,83%	6,37%	
Hypothecaire lening	15.584	15.864	16.492	16.722	16.965	17.670	18.359	18.768	20,43%
		0,70%	4,50%	1,80%	3,20%	3,70%	3,90%	2,23%	

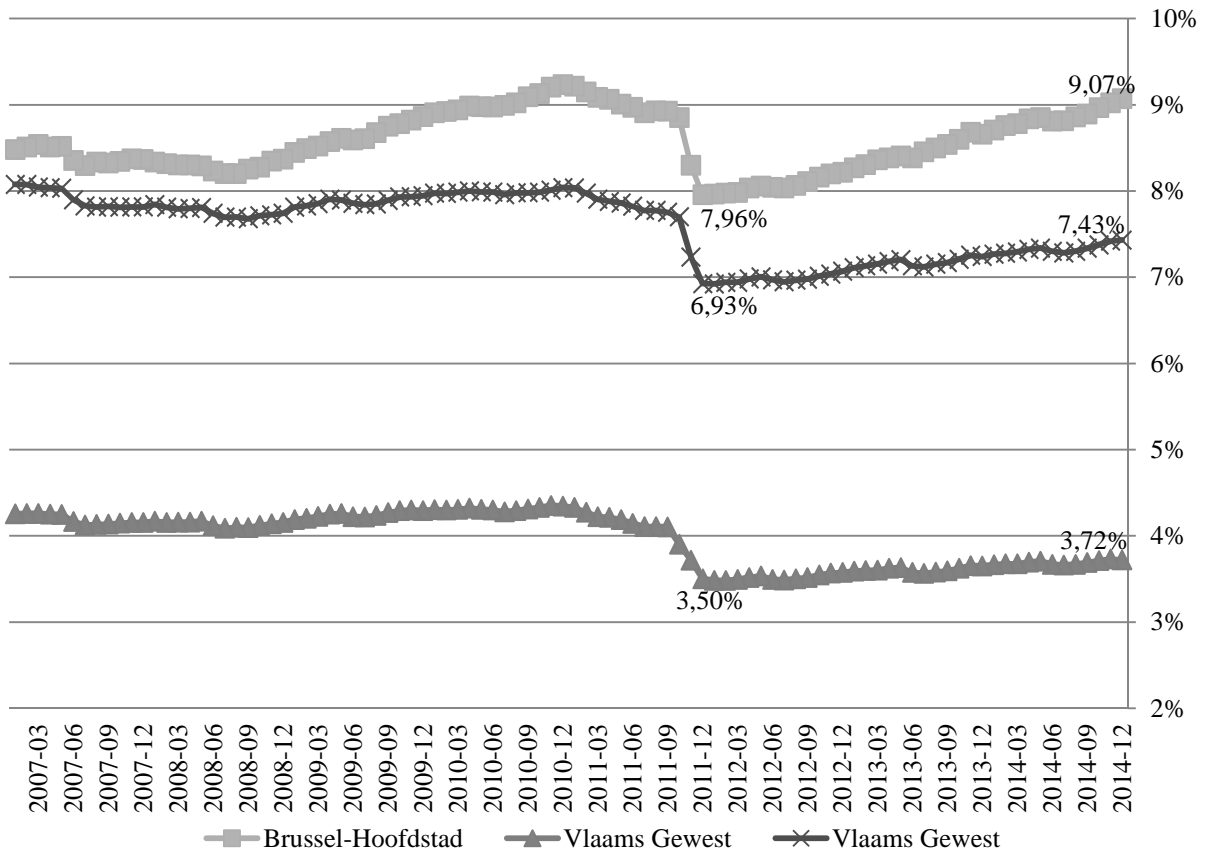
Bron: berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

Tabel A4 – Ruimtelijke verschillen op het vlak van problematische schuldenlast (percentage van de kredietnemers bevolking met een betalingsachterstand ; eind 2014 ; totaal aantal overeenkomsten)

Provincie Antwerpen	3,88%	Provincie Waals-Brabant	4,30%
Provincie Vlaams-Brabant	3,21%	Provincie Henegouwen	8,76%
Provincie Limburg	3,86%	Provincie Luik	7,53%
Provincie Oost-Vlaanderen	3,93%	Provincie Luxemburg	6,02%
Provincie West-Vlaanderen	3,63%	Provincie Namen	6,79%
Vlaams Gewest	3,72%	Vlaams Gewest	7,43%
Brussel-Hoofdstad	9,07%	Totaal België	5,63%

Bron: berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

**Grafiek 3 - Percentage van de kredietnemers met een betalingsachterstand
(regionale evoluties in %)**

Bron: berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)